

IMPULS DE LA RENOVACIÓ URBANA DE CATALUNYA. PROPOSTA DE PACTE NACIONAL

Poques vegades, excepte per guerres o desastres naturals, han coincidit sobre els edificis de les nostres ciutats necessitats de renovació tan urgents, diverses i intenses com ara.

Molts dels reptes que afrontem com a societat en el temps de canvi que vivim responen a problemes globals, però tenen solució, o parts d'ella, en la renovació dels nostres habitatges, edificis i ciutats.

1. MOTIUS

Canvi climàtic, sostenibilitat i salut

Les dades mediambientals alerten de la necessitat de prendre mesures urgents per combatre el canvi climàtic. Els organismes internacionals, com la Conferència de l'Organització de les Nacions Unides sobre el canvi climàtic (COP22) o la Unió Europea (UE) en la cimera de Bratislava, estan concretant les actuacions mínimes imprescindibles. La UE està accelerant les mesures adreçades a reduir les emissions, activant el procés de ratificació ràpida de l'acord de París del Canvi Climàtic, i preparant un nou "pack energètic", molt més ambiciós que l'actual.

Més del 35% de les emissions en CO² i el 40% del consum energètic a Europa són produïts pels edificis, aquesta dada situa la renovació del parc edificat en el centre de les actuacions, per tal de:

- Reduir dràsticament les emissions de CO² dels edificis, per contribuir en la transició cap a una **economia descarbonitzada**.
- Augmentar de forma significativa l'eficiència i l'autosuficiència energètica, col·laborant en la **transició energètica** del país.
- Impulsar que les ciutats, els seus edificis i habitatges generin consums i comportaments **sostenibles**, amb recursos reciclables dins d'una **economia circular**.
- Implantar un marc normatiu i desenvolupar recursos professionals per garantir edificis **saludables**.

El canvi social

En els darrers anys, els canvis disruptius en les estructures econòmiques i socials han provocat desequilibris, canvis d'hàbits i necessitats vitals, enfront de les quals la rigidesa del parc edificat no és capaç de donar una resposta satisfactòria sense transformacions importants per tal de:

- Disposar d'un **parc d'habitatge de lloguer assequible i adequat** (amb més pes del sector públic), que ha de créixer a una velocitat incompatible amb els procediments utilitzats fins ara.

- Adequar el parc edificat a les **noves necessitat** de la ciutadania, moltes d'elles noves i desconegudes quan es van construir.
- Promoure la contribució dels edificis i l'entorn urbà en la **correcció de desigualtats** i la inclusió social.

El canvi tecnològic

No podem imaginar el futur de l'arquitectura i els edificis sense la introducció de les noves tecnologies, tant substituint algunes ja obsoletes, com incorporant noves prestacions i funcionalitats i optimitzant els recursos disponibles. La importància del seu impacte fa que calgui:

- Transformar el parc construït al més aviat possible, amb l'objectiu que els edificis aprofitin les tecnologies ja existents esdevenint "**smart buildings**" que facilitin assolir els reptes anteriors i generar noves oportunitats per a les persones.
- Promoure una **implantació homogènia** de les noves tecnologies, per evitar que es desenvolupin les desigualtats.
- Fomentar l'**activació del sector** de la renovació urbana basat en la innovació i el valor afegit, per tal que pugui aportar la contribució necessària al creixement i benestar del país.

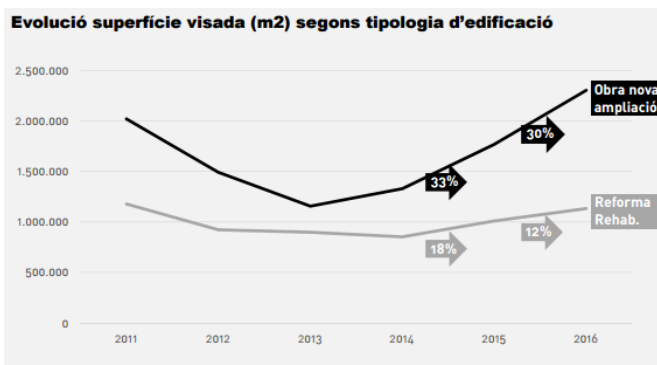
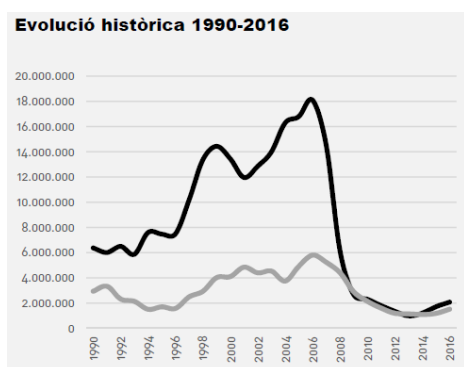
2. SITUACIÓ ACTUAL

L'edificació a Catalunya: dades de visat

La superfície visada en el 2016 es va mantenir sota mínims, situant-se a nivells molt inferiors respecte al mínim històric dels darrers 25 anys (sense comptar els anys de crisi), el qual va ser l'any 1993, quan l'activitat d'edificació era més de dues vegades superior a l'actual.

Les dades de l'edificació del 2016 mostren que l'increment de superfície visada es concentra a la província de Barcelona (comarques del Barcelonès, Baix Llobregat i Vallès Occidental), mentre que la situació de la resta del territori continua sent de paralització. No obstant això, encara resulta més preocupant la insignificant activitat de rehabilitació que es du a terme en el conjunt del territori. La superfície total visada sota aquest concepte tan sols ha augmentat, a tot Catalunya i respecte el 2015, 100.000 m², representant només 1/3 de la superfície total visada.

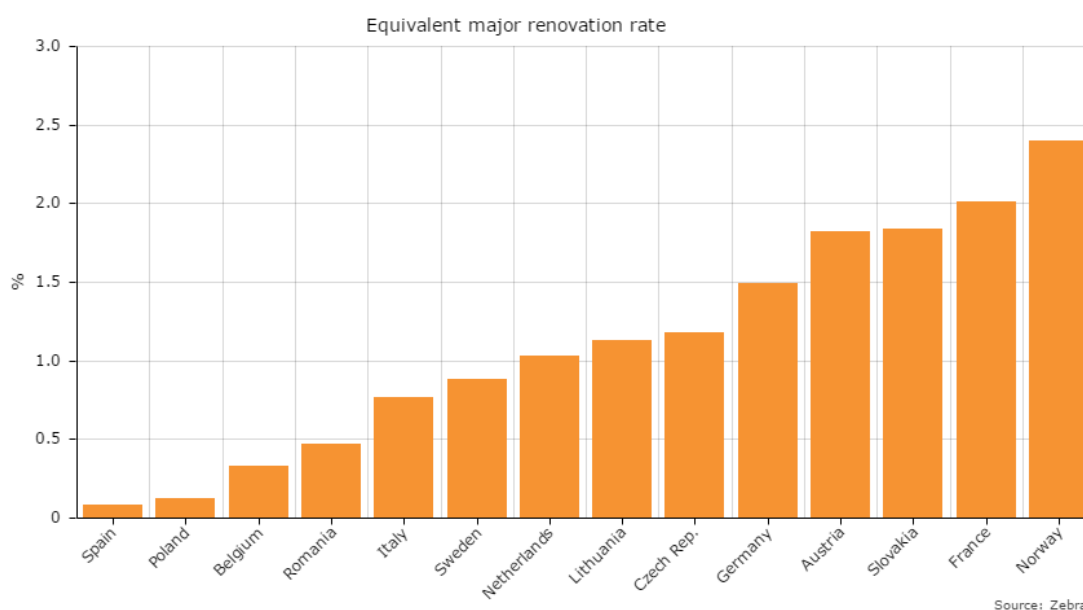
Mentre l'obra nova continua experimentant una pujada significativa (30%), xifrant-se en 2.303.995 m² visats el 2016, aquesta dada encara està molt per sota dels nivells que podríem considerar "normals" en el nostre entorn europeu. La superfície visada de rehabilitació tan sols ha crescut un 12% respecte a l'any 2015, amb 1.133.185 m² visats, xifra totalment decebedora per les expectatives que existeixen en aquest sentit.

Font: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC)

Aquesta xifra, a més, s'agreuja amb les dades que aporten els estudis europeus (Euroconstruct), que assenyalen que Espanya està a la cua dels països d'Europa Occidental pel que fa a la ràtio d'inversió per càpita en rehabilitació, amb tan sols Portugal per darrere seu. L'any 2016, els ciutadans espanyols van destinar 590€ per càpita en rehabilitar, molt per sota dels 1.637€ dels italians o els 1.477€ dels francesos.

Font: Zebra 2020

Analitzant el detall, dels 119 projectes visats que superen els 5.000 m² a tot Catalunya, tan sols 23 són de rehabilitació i, d'aquest grup, tan sols 5 són intervencions en la categoria d'habitatge (la majoria situats a la ciutat de Barcelona).

Davant d'aquesta situació, des del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya plantegem la necessitat d'introduir canvis estructurals per revertir aquesta tendència. En cas contrari, el sector trigarà a assolir una mínima normalització molt més del desitjat i, a més a més, no estarem contribuint en la lluita contra el canvi climàtic; garantint el dret a l'habitatge o permetent la consolidació de les noves tecnologies en l'arquitectura.

El marc d'actuació

La cimera de Bratislava del 2016 va esdevenir un èxit en matèria de medi ambient, ja que va accelerar la ratificació de l'acord del clima de París i va avançar les directrius del nou "pack energètic", molt més ambiciós que l'actual. És important que a Catalunya prenem mesures per redirigir la situació i poder estar a l'altura dels objectius fixats a la Unió Europea.

La gravetat dels efectes que produeix el parc d'edificis actual en la qualitat de vida de les persones, el canvi climàtic i la greu pèrdua d'oportunitats que suposa, ens reclama entendre la **urgència** i necessitat d'apressar **al màxim les transformacions**.

Per respondre a aquest repte, la **intensitat** del canvi en els edificis requereix que no només s'abordi a partir de l'actuació sobre els edificis nous, o sobre la transformació dels ja existents pas a pas. És imprescindible promoure **un nou model**, basat en la **renovació generalitzada**, amb la velocitat més gran que sigui possible.

La **diversitat** d'actuacions **ARQUITECTÒNIQUES** que cal emprendre -sobre els mateixos edificis-, requereixen una **visió integral** de les intervencions en cada cas, amb l'objectiu de maximitzar els resultats i minimitzar les despeses. Aquesta actuació ha de dur-se a terme amb visió completa i coordinada de les administracions.

Finalment, el **marc econòmic, fiscal, jurídic i normatiu** no solament no contribueix a promoure i accelerar aquest procés de transformació, sinó que en molts casos el dificulta o el fa impossible. Per tant, es requereix també una **revisió integral i coordinada** entre els diferents àmbits i els agents que han d'actuar.

La magnitud del repte requereix un enfocament sistèmic, global i integral, que permeti intervenir amb eficiència i eficàcia en habitatges, edificis i espais públics. Les claus d'intervenció són la visió integral, les sinergies, la transversalitat i la col·laboració multidisciplinària dels diferents actors socials, polítics i econòmics, amb l'impuls i participació concertada de tots els ens públics.

Propostes d'actuació del COAC

Per aquestes raons, el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC) considera que la renovació urbana és essencial per, d'una banda, aplicar als criteris establerts per la Unió Europea en matèria ambiental; d'una segona banda, donar resposta a necessitats socials i tecnològiques dels ciutadans del present, però també a la de generacions futures; i, de l'altra, per aconseguir remuntar la situació de col·lapse del sector de l'arquitectura i contribuir, en la mesura que ens toca, a la sortida de la crisi.

Convé destacar que, en certa mesura, si no hi ha més iniciativa rehabilitadora, és per la seva inexistent cultura, donat que fins i tot en èpoques anteriors a la crisi, les dades europees situaven a Espanya a la cua dels països europeus occidentals. No obstant això, davant d'aquesta constatació, ni la Llei (estatal) de rehabilitació, regeneració i renovació urbanes, de l'any 2013, ni les escasses subvencions promogudes per les administracions autonòmiques i locals han aconseguit promocionar la rehabilitació.

El seguit de propostes del COAC, en bona mesura resultat dels debats produïts durant el **Congrés d'Arquitectura** de l'any passat, es troben alineades amb iniciatives promogudes a països del nostre entorn, com la creació d'*un passaport de l'edifici*, el qual recull el "projecte-programa d'actuacions" de les renovacions d'aquell edifici.

Per tal de revertir la situació, el COAC proposa diferents accions:

- Impulsar l'actuació d'un Observatori de l'edificació que faciliti la informació necessària per definir adequadament les polítiques i estratègies necessàries i, a més, permeti seguir quantitativament la seva evolució.
- Adoptar més ajuts directes i polítiques fiscals que impulsin i multipliquin l'activitat privada.
- Promoure formes de finançament accessibles i adequades.
- Simplificació i millora del marc normatiu, tenint en compte la prioritat de l'objectiu de transformació accelerada del parc construït, revisant el conjunt de planejament - ordenació de l'edificació - ordenances municipals i els àmbits de decisió, actuació i coordinació en què es produeixen.

- Impulsar la concreció d'objectius en l'àmbit sectorial, en l'àmbit territorial i individualitzat per a cada edifici i fomentar la incorporació a la documentació dels edificis el "projecte-programa d'actuacions" per assolir els objectius fixats.
- Més i millor coordinació entre les Administracions i les seves línies d'actuació, amb una visió integral del repte plantejat.
- Un **PACTE PER A LA RENOVACIÓ URBANA** entre tots els operadors, públics i privats, que esdevingui l'instrument de consens i representi una visió global, que permeti afrontar amb garanties aquests reptes i faciliti una actuació ben planificada i sostinguda en el temps, capaç d'aconseguir els objectius marcats.

Proposta aprovada per la Junta de Govern del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.

Març 2017